

BRIEF AAN DE LEDEN VAN DE PROVINCIALE STATEN VAN FLEVOLAND

Van: Stichting Stamina
Doorn
info@stichtingstamina.nl

Aan:
Provinciale Staten van Flevoland
Postbus 55
8200 AB Lelystad

Per e-mail verzonden op: 21 maart 2021 aan: griffie@flevoland.nl

Geacht Statenlid,
Deze brief bevat belangrijke informatie over de runderen, paarden en edelherten op de Oostvaardersplassen, welke mede van belang kan zijn voor de vergadering van 24 maart a.s. (beeldvormende commissie RND) inzake het bespreekpunt: *Heckrunderen Oostvaardersplassen*.

BCS

6 maart 2020 hebben wij aan alle statenleden een email gestuurd (**zie bijlage I**) en u gewezen op de denkfout die gemaakt is mbt het vaststellen van de juiste BCS ivm het het bijvoeren van de Heckrunderen in relatie tot de eisen die het rapport van Van Geel daaraan stelt. Samengevat komt het er op neer dat het bijvoeren dient te starten zodra de gemiddelde score onder de 3.0 zakt (dat is dus bij 2.9, dat is immers: 'in score 2' zoals oorspronkelijk was afgesproken conform de score's van Van Geel) en niet bij 2.0 (want dat zit slechts 1/10 punt van score 1 vandaan en dat is de uitgemergelde fase). Slechts van 1 enkel statenlid kregen wij hierop een reactie. U kampt dit jaar met dezelfde problematiek: u weet nu in ieder geval wat daar de oorzaak van is.

Opdracht afschot runderen en paarden

Stamina deed niet alleen een handhavingsverzoek inzake het afschot van de edelherten, maar deed dat op **29 januari 2021** eveneens ten aanzien van het pro-actief afschot van de runderen en de paarden en de vangst en het transport naar de slacht van deze laatsten. Tot onze verbazing werd daar op de vorige vergadering niets over gezegd. Hierbij willen wij u hiervan op de hoogte stellen.

De reden voor ons handhavingsverzoek is dat t.a.v. het afschot c.q. vangst en slacht er een opdracht (besluit) ex. art. 3.18 4e lid Wet Natuurbescherming dient te zijn en dat zonder opdracht geen afschot/ vangst/slacht mag plaatsvinden.

Op **5 februari 2021** ontving Stamina een reactie van de Omgevingsdienst naar aanleiding van het Handhavingsverzoek. Medegedeeld werd dat de provincie 'inmiddels aan het uitzoeken is hoe een en ander zit' met betrekking tot het door Stamina in het handhavingsverzoek gestelde en met de toezegging dat Staatsbosbeheer geen paarden en/of runderen zal schieten/vangen zolang niet is besloten op het Handhavingsverzoek.

Op **19 februari 2021** moeten wij uit de media vernemen, dat de doelstanden van de runderen en de paarden inmiddels bereikt is (mw. Smelik, Omroep Flevoland). Omdat dat zonder opdracht is gebeurd, betekent dat, dat het afschot/vangst en slacht dat tot nu toe heeft plaatsgevonden, onrechtmatig was, althans zonder geaccordeerd besluit heeft plaatsgevonden en zonder dat uw statenleden zich hierover hebben kunnen uitspreken zodat het democratisch proces in deze genegeerd is.

Op **5 maart 2021** ziet Stamina op de website van de Provincie onder registratienummer 2755346 de mededeling van GS aan PS dat er een opdracht in de maak is aangaande het beperken van de omvang van de populaties konikpaarden en hekrunderen in de OVP.

Nu er een opdracht komt krijgt u dus de kans om u over de slacht/ vangst/ afschot van de hekrunderen en de konikpaarden uit te spreken, nu dat in de nabije toekomst weer gaat plaatsvinden om de populaties op het gewenste niveau te houden.

Wij vragen u daarom het volgende in overweging te nemen voordat u instemt met het a.s. besluit/ de opdracht ex artikel 3.18 Wnb.

Start met een vorm van geboortebeperkende maatregelen toe te passen op de paarden en de runderen
De Provincie dient bij het verstrekken van de opdracht te kiezen voor de meest ethische en diervriendelijkste oplossing die tevens voldoet aan de eis van proportionaliteit van het in te zetten middel ten aanzien van het te bereiken gewenste resultaat. Een maatregel die in verhouding staat tot de te dienen belangen, in dit geval de Natura 2000 doelstellingen en de schade die overbegrazing te weeg brengt. Uit de eis van evenredige besluitvorming volgt dat het bestuur altijd de minst verregaande maatregel dient te treffen. Een zorgvuldige besluitvorming vereist dus, dat u de schadelijke gevolgen van afschot, vangst en slacht afzet tegen de toepassing van voorhanden zijnde alternatieven. Er is een alternatief waarmee hetzelfde doel op een diervriendelijke manier bereikt en in stand gehouden kan worden. **Nu de doelstand van beide soorten bereikt is, is dit het perfecte moment om van start te gaan met het toepassen van enige vorm van geboortebeperkende maatregelen, dit kan zijn: anti-conceptie of/en sterilisatie/castratie.** De reductie is immers doorgevoerd en de bereikte stand dient alleen nog maar op het gewenste niveau te worden gehandhaafd. Men bedenke zich, dat men sowieso

maar minder dan de helft van het totaal aantal dieren van elke soort hoeft te behandelen, er van uitgaande dat de man/vrouw verhouding 50/50 is; niet alle (vrouwelijke) dieren nog vruchtbaar zijn en men een bepaalde populatiegrootte in stand wil houden.

Evenmin hoeft men alle dieren of soorten op dezelfde manier te behandelen. Men kan er voor kiezen verschillende methoden / een combinatie van geboortebeperkende maatregelen toe te passen.

Prof. Stout heeft zich bereid getoond hier zich gaarne voor in te zetten en een samenwerkingsverband met uw Provincie te willen aangaan om dit project uit te voeren.

Praktisch zijn er geen problemen. Runderen en paarden kunnen heel eenvoudig de vangkraal in worden gelokt met voer om daar behandeld te worden. Staatsbosbeheer heeft daar al ruim ervaring mee opgedaan gelet op het aantal paarden dat reeds is gechipt en uitgeplaatst. Een twintigtal runderen is zelfs, na sedatie, van een halsband voorzien en hebben via de slokdarm een sensor in de netmaag ingebracht gekregen. Een stier/hengst castreren is minder invasief.

Uit het rapport van professor Stout uit het voorjaar van 2020 volgt glashelder dat voor de runderen en de paarden chirurgische sterilisatie/castratie een probaat middel is en dat via de cascade direct begonnen zou kunnen worden met het toedienen van anticonceptiva. Hiervoor dient een dierenarts slechts te verklaren dat bij het *niet* toepassen van het geregistreerde middel dat voor de andere diersoort is toegelaten, er onaanvaardbaar lijden ontstaat voor het individuele dier. Voorzover u zich er niet in kunt vinden dat afschot of verhongering onaanvaardbaar lijden is: die beoordeling is uiteraard aan de deskundige, in dit geval bijvoorbeeld de professor en niet aan de bestuurders. En professor Stout heeft te al te kennen gegeven hier voor in te staan.

Stamina wijst er in dit verband op, dat voor de paarden de cascade niet eens gebruikt hoeft te worden, want dat er voor het paard in Nederland reeds een anticonceptief middel op de markt is toegelaten (**zie bijlage II brief minister**).

Dat GS op 22 april 2020 stellen dat geboortebeperkende maatregelen niet geschikt zouden zijn voor in het wild levende dieren is op zijn best een mening maar zeker geen feit. In Roemenië wordt anti-conceptie al jaren met succes toegepast op verwilderde paarden in de Donau-delta. Omdat de Donau-delta een strikt beschermd reservaat is, bracht de groeiende populatie van verwilderde paarden de flora en fauna in gevaar, exact dezelfde situatie dus als op de OVP. De Roemeense autoriteiten zagen geen andere oplossing dan om de paarden af te laten schieten. Stichting VierVoeters heeft daar met succes een anticonceptieprogramma opgezet. Sinds 2012 voert een team van Roemeense dierenartsen dit programma uit. Ook in Amerika (Nevada) krijgen wilde paarden anti-conceptie toegediend. Eveneens dient vermeld te worden dat prof. Henk Bertschinger, hoogleraar Pretoria, met succes al sinds 1996 anti-conceptie (Improvac) toepast op wilde olifanten in het Kruger Park van 20.000 km² groot (Bertschinger en Lueders 2019). Overigens is Stamina van oordeel dat de runderen en de paarden de facto al gehouden dieren zijn en als dusdanig zouden moeten worden behandeld, gelet op het leefgebied dat kleiner dan 5000 ha is. Over de herten hieronder meer.

Geboortebeperkende maatregelen zijn gunstig voor de BCS

Het welzijn van met name de runderen maar in mindere mate ook van de paarden, zou gebaat zijn met het toepassen van geboortebeperkende maatregelen. Ten aanzien van de runderen hebben al meerdere organisaties bij herhaling de wens geuit hen uit het gebied te verwijderen vanwege het feit dat zij het meest te lijden hebben in zware winters hetgeen zijn oorzaak vindt in hun onvermogen kort gras tot zich te nemen. In 2004 leefden er 665 (!) runderen. Hun aantal is vanwege de barre omstandigheden voor deze dieren in het gebied, op natuurlijke wijze teruggedaan naar 200 in 2018. Deze dieren zijn dus eigenlijk helemaal niet in staat gebleken zich onder alle omstandigheden duurzaam te handhaven op de OVP.

Het specifieke graasgedrag van de runderen is een reden dat uw Provincie vanwege de Natura-2000 doelstellingen deze soort gaarne in het gebied wil behouden. Wat ligt dan meer voor de hand om aan beide tegemoet te komen dan enige vorm van geboortebeperking op deze dieren toe te passen. De vrouwelijke dieren zullen namelijk in betere lichaamsconditie verkeren omdat ze gevrijwaard worden van de energiebehoeften van de dracht en het zogen van een veulen/kalf (p.3 rapport prof. Stout). De dieren zullen 's-winters minder snel onder BCS 2 (volgens Stamina moet dat dus 3.0 zijn want dan zit je immers in score 2, zie bijlage I) raken en er zal minder snel hoeven te worden bijgevoerd. En kunnen het enige dat zij bezitten, hun leven, behouden.

Tegenover al deze voordelen van het toepassen van geboortebeperkende maatregelen staat, dat de nadelige gevolgen van dit besluit voor de betrokken soorten onevenredig groot zijn. Afschot betekent een gewelddadig en pijnlijk einde van het leven van die dieren met gevolgen voor hun achterblijvende soortgenoten die volgens de huidige wetenschappelijk inzichten bij deze hoog ontwikkelde zoogdieren niet onderschat mogen worden.

De wetenschap heeft bovendien aangetoond dat grote herbivoren reageren met een verhoogde reproductiesnelheid na afschot. Hoe meer en hoe vaker je verwijderd, hoe meer en hoe vaker je moet blijven verwijderen (Prof. Henk Bertschinger e.a. 2008). De keuze voor afschot betekent dat dit jaar in jaar uit herhaald moet worden om een populatie op de gewenste doelstand te houden. Er komt dus geen eind aan; men zal elk jaar het surplus moeten blijven afschieten. Niet alleen is dit uitermate dieronvriendelijk, ook legt het een zware belasting op dit Natura 2000 gebied en u moet zich afvragen of u de continue extra schade en verstoring die dit met zich mee brengt, gewenst vindt, met name in dit Natura-2000 gebied.

Ook de geschiedenis die deze dieren hebben op de Oostvaardersplassen dient meegewogen te worden, gelet op het doel waarmee zij zijn uitgezet, te weten om de graslanden op een natuurlijke manier open te houden. Deze dieren zijn nimmer uitgezet met de bedoeling ze pro-actief op aantallen te gaan bejagen, noch om ze te vangen en te doden of naar de slacht te brengen.

Nu dreigt op de OVP voor deze dieren de continue cyclus van fok en slacht c.q. afschot te ontstaan, dat kan de bedoeling toch niet zijn.

Het rekening houden met familieverbanden en sociale structuren bij het uitvoeren van dit zich jaar in jaar uit herhalende afschot - zoals immers verplicht is gesteld in het nieuwe beleidskader (pagina 40 Van Geel) - wrekt zich hier, nu dit betekent, hetgeen ook in de praktijk al is gebeurd helaas, dat hierbij zowel drachtige dieren als heel jonge dieren, kalveren en veulens, op transport worden gezet hun dood tegemoet of direct in het veld worden/zijn afgeschoten.

Conclusie

Afschot kent alleen maar nadelen. De te dienen belangen (3.17 1e lid, abc Wnb), kunnen heel goed -zelfs beter!- worden bereikt met de minder vergaande maatregel van het toepassen van enige vorm van geboortebeperving terwijl tegelijkertijd op een diervriendelijke en duurzame manier tegemoet kan worden gekomen aan de instandhouding en bevordering van de Natura-2000 doelstellingen van het gebied.

Open het gebied voor de edelherten

Nog een omissie in de mededelingen d.d. **3 maart 2021** onder registratienummer 2755346.

Ook Stamina procedeert tegen de ontheffing voor het afschot van de edelherten. De zitting was inderdaad op 5 maart samen met Dierbaar Flevoland en Fauna4live en de uitspraak wordt half april verwacht.

Stamina heeft ingebracht dat met een doelstand van 500 edelherten ernstig afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding. Een randvoorwaarde om tot afschot te mogen overgaan wordt dus overtreden. Bij een totaal geïsoleerde populatie herten zoals op de OVP is een populatiegrootte van rond de 4000 vereist om de duurzame instandhouding te borgen, m.a.w. om inteelt te voorkomen.

Dit is misschien beter te begrijpen door de link te leggen tussen dit radiofragment : <https://www.nporadio1.nl/vroege-vogels/onderwerpen/68608-2020-11-29-edelhert-vogelvrij> en de uitkomsten van het wetenschappelijk onderzoek van *Groot et al., 2016* waar Hugh Jansman deel van uitmaakte en waarop de ontheffing de doelstand van 500 onderbouwt.

Als je een populatie van 400 verbindt met een andere populatie dmv corridor, **dan en dan alleen**, mag die populatie uit 400 (dus ook uit 500) individuen bestaan.

Wat u nu doet, is tegen de uitkomsten van dit onderzoek in, de populatie met een factor 8 verkleinen. Feitelijk bent u bezig met het vernietigen van de biodiversiteit van deze soort op populatieniveau, en dat gaat lijnrecht in tegen de eis van de duurzame instandhouding.

Daarnaast is de ontheffing mede verleend om onnodig lijden van gebrekkige of zieke dieren te voorkomen. Onnodig te zeggen dat dit nu juist door dit massale afschot in de hand wordt gewerkt: met zekerheid zal dit leiden tot genetische verarming en dus inteelt en zieke, gebrekkige dieren.

U draagt een enorme verantwoordelijkheid voor dit gebied en u dient te beseffen dat *niet alles kan*.

Wilt u een populatie van 500 herten op de OVP duurzaam in stand houden dan dient er uitwisseling te kunnen plaatsvinden met een andere populatie. Het goede nieuws is, dat er reeds edelherten van de Veluwe uw provincie bereikt hebben.

Er is dus geen andere mogelijkheid om dan toch te zorgen voor een corridor naar de Veluwe, althans voor in-en uitspring mogelijkheden voor de edelherten of/en de nulstand in de provincie (desnoods tijdelijk) op te heffen en (spoor)-wegen te beschermen, ecoducten aan te leggen. Doet u dit niet en gaat u door met elimineren van deze populatie, dan krijgt u over niet al te lange tijd geheid zieke en gebrekkige dieren en houdt u uiteindelijk geen hert meer over.

U bent gewaarschuwd.

Met betrekking tot de uiterst kleine toegestane populatie runderen hebben wij niet bestudeerd of dit aantal voldoende is om inteelt te voorkomen. Wij gaan er niet van uit dat u dat wel heeft gedaan, gelet op het feit dat u de gekozen doelstand van 500 voor de edelherten in het totaal geïsoleerde OVPgebied in meerderheid heeft goedgekeurd. Bedenk dat indien de populatie runderen te klein is, dat een extra reden kan zijn om geboortebepurende maatregelen op deze dieren toe te passen om inteelt te voorkomen, of om de keuze te maken de populatie geheel af te bouwen. Er is voldoende deskundigheid in Nederland aanwezig om u hiermee op verantwoorde manier te begeleiden. Maak daar gebruik van.

Met vriendelijke groet, Stichting Stamina.

BIJLAGEN :

I.

Brief van Stamina aan de Statenleden d.d. **6 maart 2020** inzake de BCS

II.

Brief van de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit over AC op de OVP d.d. 31 januari 2019 aan de voorzitter van de 2e Kamer: in Nederland is momenteel 1 AC middel toegelaten voor het paard

STICHTING STAMINA

6 maart 2020

Aan:

Leden Provinciale Staten Flevoland

Gedeputeerde Michiel Rijsberman provincie Flevoland

c.c. Staatsbosbeheer

Geachte leden Provinciale Staten Flevoland, geachte heer Rijsberman,

Waarom zijn de beelden op sociale media van de magere Heckrunderen niet om aan te zien? Omdat u een (denk)fout hebt gemaakt mbt de gehanteerde score van 2.0. Wat er in de Beleidslijn Bijvoeren d.d. 17 december 2019 staat (2.0) is onjuist.

Het bijvoeren van de Heckrunderen dient direct van start te gaan omdat de gemiddelde score van 2,6 inhoudt dat de de Heckrunderen onder de 3 zijn gezakt en *dus* een gemiddelde score *van in de 2* hebben.

Score 2 loopt namelijk van 2.0 tot 3.0.

2.6 bevindt zich IN score 2. (Zie afbeelding op pagina 4).

Bijvoeren is dan de afspraak die gemaakt is met SBB check bron:

<https://www.staatsbosbeheer.nl/over-staatsbosbeheer/dossiers/oostvaardersplassen-beheer/grote-grazers/beheer>.

Wanneer er pas bijgevoerd wordt bij een gemiddelde score van 2.0 (ipv 2.9) zitten de dieren slechts 1/10 punt af van score 1. Dit is niet alleen veel lager dan van Geel adviseert mbt tot de dieren die de winter in gaan cq. mbt hun dierenwelzijn, maar ook een wijziging van de oorspronkelijke afspraak tussen Provincie en SBB; een oneigenlijke bijstelling van bijna een heel punt naar beneden met zeer grote consequenties voor het welzijn van de grazers.

Score 1 wordt gekwalificeerd als: UITGEMERGELD. Daar zit u 1/10 punt vandaan als u wacht met bijvoeren tot score 2.0 Daarom ziet een groot aantal Hecks er nu al zo bedroevend uit! Ze zitten er daar (gemiddeld) niet ver meer vandaan! Kijk even mee op de afbeelding hieronder wat dat betekent:

zeer slechte conditie (uitgemergeld)	1.00	doornuitsteeksels als tanden van zaag	zeer sterk ingevallen	zeer prominent > 1/2 lengte zichtbaar	zeer sterk ingevallen	ernstig ingevallen, geen vlees aanwezig	zitbeenderen zeer prominent met diepe V-vormige holte onder staart
	1.25						
	1.50						
	1.75			1/2 lengte zichtbaar			
geraamte duidelijk zichtbaar	2.00	doornuitsteeksels individueel te onderkennen	duidelijk ingevallen	1/2 tot 1/3 zichtbaar	sterk ingevallen	zeer sterk ingevallen	zitbeenderen prominent, U-vormige holte onder staart
	2.25						
	2.50	doornuitsteeksels vormen scherpe richel		1/3 - 1/4 zichtbaar	matig ingevallen	zeer licht beveesd	duidelijk ingevallen
	2.75						
geraamte en bedekking goed in balans	3.00		enigszins ingevallen	< 1/4 zichtbaar	enigszins ingevallen	licht beveesd	enigszins ingevallen
	3.25						
	3.50	vloeiende richel, afzonderlijke doornuitsteeksels niet meer goed te onderkennen	lichte helling	duidelijke richel, geen afzonderlijke uitsteeksels zichtbaar	vloeiende lijn	goed beveesd	zitbeenderen afgerond, ondiepe holte onder staart
	3.75						
bedekking heeft de overhand	4.00	vlak, geen afzonderlijke doornuitsteeksels te onderkennen	bijna vlak	vloeiende afgeronde richel	vloeiende lijn	heiland	zitbeenderen omgeven door vet, met iets vet gevulde holte onder staart
	4.25						
	4.50			richel nauwelijks zichtbaar		vlak	zitbeenderen gebed in vet, holte gevuld met vet, plooiën vormend
	4.75						
veel te vet	5.00	ingebed in vet	rond	ingebed in vet	uitpuilend	rond	

Contact
opnemen

check bron: <https://www.staatsbosbeheer.nl/over-staatsbosbeheer/dossiers/oostvaardersplassen-beheer/grote-grazers/beheer> hierin staat een link naar bovenstaande afbeelding BCS scores.

Vergelijking met voorwaarden van Geel

Van Geel ging nog uit van de scores uit het Afschotprotocol vroeg reactief beheer.

Van Geel zegt dus dat (voor 90% van de dieren) de scores niet onder de 4 (oud) mogen zakken.

Van Geel (pagina 5 rapport) citaat:

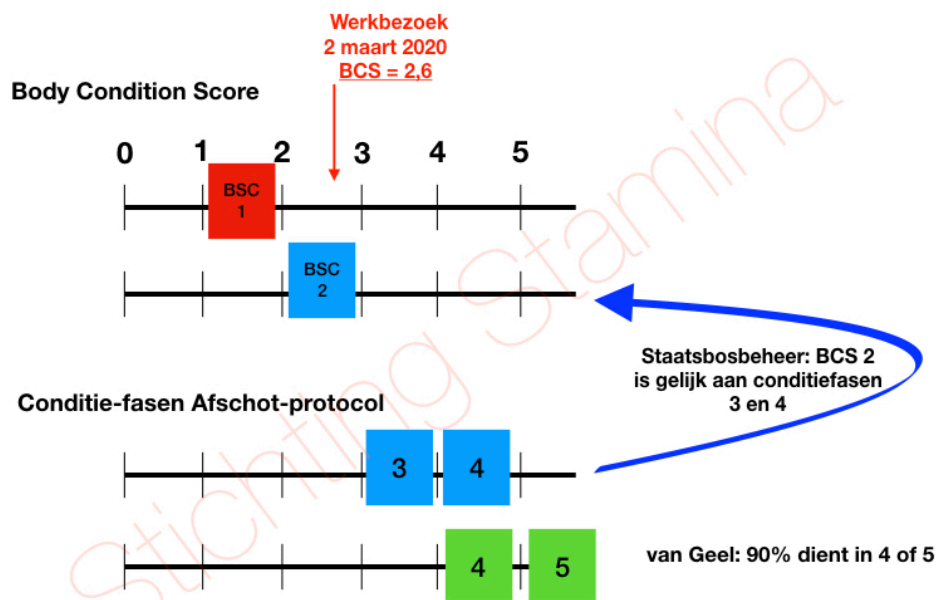
“De commissie stelt voor het beheer de randvoorwaarde is dat circa 90% van de grote grazers in dierconditiefase 4 of 5 dient te zijn ...” Let ook op het woordje: ‘IN’.

SBB zegt dat BCS 2 ongeveer gelijk is aan Afschotprotocol score 3 a 4

check bron: <https://www.staatsbosbeheer.nl/over-staatsbosbeheer/dossiers/oostvaardersplassen-beheer/grote-grazers/beheer>

VERGELIJK ‘nieuwe’ BCS met de ‘oude’ scores van het Afschotprotocol vroeg reactief beheer gekoppeld aan het advies van Van Geel de dieren niet onder score 4 (Afschotprotocol) te laten zakken:

CONCLUSIE

Dierenwelzijn wordt niet goed geborgd!

Provincie Flevoland: houdt u aan uw eigen afspraken mbt het dierenwelzijn op de Oostvaardersplassen! Dat is i.c. bijvoeren indien de gemiddelde score zakt onder 3.0.

START BIJVOEREN HECKRUNDEREN NU!

Tot het geven van een toelichting zijn wij uiteraard gaarne bereid. Nodig ons uit!

www.stichtingstamina.nl

contact opnemen: via e-mail: info@stichtingstamina.nl

NB:

Indien de Gedeputeerde weigert tot bijvoeren over te gaan, verzoeken wij de Gedeputeerde ons schriftelijk en gemotiveerd de reden van weigering tot bijvoeren mede te delen.

32563 Oostvaardersplassen

28286 Dierenwelzijn

Nr. 66 Brief van de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 31 januari 2019

Bij deze reageer ik op uw verzoeken uit de Regeling van Werkzaamheden van 11 december 2018 over geboortebeperking bij hoefdieren in de Oostvaardersplassen en verruiming van het leefgebied door het aanleggen van een corridor richting de Veluwe (Handelingen II 2018/19, nr. 34, item 22).

Geboortebeperking hoefdieren

Op 7 juli 2016 is uw Kamer geïnformeerd over de wetenschappelijke stand van zaken met betrekking tot geboortebeperking bij grote herbivoren (Kamerstuk 28 286, nr. 884). Onderzoeksinstituut Alterra heeft destijds in opdracht van mijn departement, naar aanleiding van vragen van het lid Graus, een quick scan uitgevoerd naar methoden om geboortebeperking bij hoefdieren in de natuur te realiseren, gekoppeld aan aspecten die een rol spelen bij de praktische toepassing daarvan. Zoals toegezegd tijdens het AO van 24 september 2015 is in die studie ook de kennis van prof. H. Bertschinger meegenomen (Kamerstuk 32 563, nr. 64). De eindconclusie van de literatuurstudie was dat er mogelijkheden bestaan om populatiebeheer door middel van contraceptie toe te passen bij vrij levende hoefdierpopulaties, maar dat in de praktijk nog veel onderzoek nodig zal zijn om tot een rendabele methode te komen die praktisch toepasbaar is en het juiste effect heeft zonder ongewenste bijeffecten.

In juli 2018 hebben Provinciale Staten van Flevoland het nieuwe beleidskader Oostvaardersplassen aangenomen. In de aanloop naar dit besluit hebben Provinciale Staten de optie van het toepassen van geboortebeperking bij de in de Oostvaardersplassen levende grote grazers expliciet besproken. In aansluiting op dit debat hebben Gedeputeerde Staten een *second opinion* gevraagd aan professor Stout van de Universiteit Utrecht met de vraag: 'Is het mogelijk om door middel van het toepassen van een beproefde methode van anticonceptie bij de grote grazers - konikpaarden en edelherten - te komen tot vermindering van de aantallen konikpaarden en edelherten in 2018'. De reactie daarop was, dat de schaal en het tijdschema van de beoogde vermindering betekende dat dit niet bereikt kon worden door middel van enige vorm van geboortebeperking of anticonceptie.

Onderdeel van het beleidskader is ook het advies om nadat de populatie in aantal is teruggebracht de tijd te nemen te verkennen welke beheermaatregelen het welzijn van de dieren kunnen optimaliseren. Provinciale Staten van Flevoland hebben

aangegeven deze vraag voor wat betreft het toepassen van anticonceptie al op kortere termijn nader te willen onderzoeken.

Professor Stout heeft toegezegd een rol te willen spelen in nader onderzoek – met betrekking tot mogelijkheden en randvoorwaarden voor anticonceptie om de groei van de populatieomvang van de grote grazers in de Oostvaardersplassen te beheren – als de provincie dit pad verder wil bewandelen.

In het ordedebat van 11 december 2018 betoogt de heer Graus, dat de toelating van anticonceptiemiddelen een kwestie is die mede tot mijn verantwoordelijkheid behoort. Het is juist, dat de toelating van diergeneesmiddelen op de Nederlandse markt - binnen de gestelde regels in het besluit en de regeling diergeneesmiddelen die voortvloeien uit Europese wetgeving – de verantwoordelijkheid is van de minister van LNV. Daarvoor is het echter noodzakelijk dat een partij die toelating aanvraagt, het diergeneesmiddel in productie neemt en op de markt zet. In de meeste gevallen zullen dit farmaceutische bedrijven zijn. In Nederland is momenteel één anticonceptiemiddel op de markt toegelaten voor het paard. Voor het hert en rund is dit niet het geval. Dit toegelaten middel voor het paard is geen middel dat toepasbaar is in grote kuddes wilde paarden, want er is een voorafgaand vruchtbaarheidsonderzoek noodzakelijk en het is een oraal toepasbaar middel. Mocht het zo zijn dat er in andere EU-lidstaten andere anticonceptiva voor deze doelgroepen zijn toegelaten, dan mogen die ook in ons land worden ingezet. Los van het niet beschikbaar zijn van de middelen, zoals hierboven genoemd, zijn ook de praktische uitvoerbaarheid en de effectiviteit en bewaking van mogelijke bijwerkingen van anticonceptie bij vrij levende hoefdieren een belangrijk aandachtspunt dat nader onderzocht zou moeten worden. Dit blijkt zowel uit het hiervoor genoemde rapport van Alterra als uit het advies van professor Stout van de Universiteit Utrecht aan de provincie Flevoland.

De provincie Flevoland zal in de nabije toekomst nader onderzoeken hoe de beheersing van de populatie grote grazers in de Oostvaardersplassen kan worden vormgegeven. Indien onderzoek naar anticonceptie daarbij een van de nader uit te werken maatregelen is, waarbij mijn medewerking wordt gevraagd, dan zal ik die verlenen.

Verruiming leefgebied

Voor wat betreft de verruiming van het leefgebied door het aanleggen van een corridor richting de Veluwe verwijs ik u naar de inhoud van het advies van de Commissie-Van Geel, waarin wordt geconstateerd dat de aanleg hiervan voor de korte en middellange termijn geen optie is. Tegelijkertijd adviseert de Commissie om geen onomkeerbare maatregelen te nemen die een natuurlijke corridor in de toekomst onmogelijk maken. Het is echter aan de provincie Flevoland om hierover te besluiten.

De minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit,

C.J. Schouten